

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етнологія України

Освітня програма «Історія та археологія» (перший (бакалаврський) рівень)

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри етнології і археології
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнологія України
Викладач (-і)	Костючок Петро Леонтійович, к. і. н., доц.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
Е-mail викладача	petro.kostyuchok@gmail.com
Формат дисципліни	1.2.2 Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	3 кредити, 90 годин (14 годин лекцій, 16 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Щочетверга, 13:30-15:00, 608 аудиторія.
2. Анотація до курсу	
<p>«Етнологія України» є нормативним курсом передбаченим навчальною програмою, затвердженою до виконання МОН України для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності “032 Історія та археологія”. Програма курсу є складовою частиною державного екзамену для студентів, які завершують навчання за рівнем бакалавра історії.</p> <p>Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу «Етнологія України». Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання етноісторичного розвитку України, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати етнічні процеси, висловлювати і аргументувати власні думки.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета дисципліни «Етнологія України» полягає у комплексному вивченні етнічної історії України, формування її етнічної території, особливостей українських етнографічних груп, національних меншин і етнічних групи України, характеристики української діаспори в світі, розумінню специфіки української етнопсихіки (свідомість, менталітет, стереотипи, установки), мови, основних типів традиційних занять українців, їх традиційної обрядовості й звичаєвості (весняний, літній, осінній, зимовий цикли), побутування народних знань українців (світогляд, медицина,</p>	

ботаніка, зоологія, метеорологія, календар), інших типів духовної і матеріальної спадщини українців.

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- етапи становлення етнології України як самостійної галузі знань;
- основні етапи етнічної історії України;
- основні підходи і сучасний стан розробки етнічної історії України;
- історію української етнології;
- етнографічне районування України, основні підходи та версії;
- основні антропологічні, демографічні, лінгвістичні, етнокультурні, психологічні характеристики населення України;
- основні віхи формування української етнічної території;
- особливості етнодемографічної структури населення України;
- основні характеристики матеріальної і духовної культури українців;
- значення звичаїв і ритуалів в житті українського етносу.

Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

- використовувати набуті знання в подальшому навчанні;
- аналізувати етнічні процеси, події, факти в історії України;
- користуватися категоріально-понятійним апаратом етнологічної науки;
- застосовувати на практиці етнологічні методи;
- аналізувати різні параметри життєдіяльності етнічних спільнот України;
- характеризувати основні типи сільськогосподарського заняття українців;
- проводити комплексний пошук історичної інформації у джерелах різного типу;
- критично аналізувати джерела;
- систематизувати різносторонню інформацію на основі власних уявлень про спільні закономірності етноісторичного процесу;
- робити узагальнення та висновки на основі аналізу етноісторичного розвитку України, надану у різних знакових системах (текст, карта, таблиця, схема);
- формувати власний алгоритм виконання історично-пізнавальних завдань;
- брати участь у дискусіях з етнологічної проблематики, формулювати власну позицію з обговорюваних проблем та

використовувати набуті знання у професійній і соціальній діяльності.

4. Результати навчання (компетентності)

Діагностична компетентність:

- здатність та сприйняття концепцій етногенезу та націєтворення;
- здатність до виокремлення та синтезу базових етнічних категорій та дефініцій;
- здатність до аналізу етнополітичної ситуації в Україні та світі;
- адаптованість стратегії етнозахисного націоналізму.

Суспільно-політична компетентність:

- базові уявлення про етнічний розвиток України;
- базові основи етнографічного районування України.

Практична компетентність:

- навички визначення базових етнополітичних, етносоціальних та етнокультурних факторів історії України;
- дослідницькі навички;
- знання джерел;
- знання суспільно-політичних, економічних та культурних особливостей етноісторичного розвитку України;
- знання специфіки теорії етнічності; відповідної етнологічної термінології;
- розуміння причинно-наслідкових зв'язків етнічного розвитку України;

Дослідницька компетентність:

- вміння аналізувати етнічні, етносоціальні, етнокультурні процеси, події, факти;
- здатність брати участь у дискусіях на суспільно-політичні теми, користуватися понятійно-категорійним апаратом етнологічної науки, джерелами та довідниковими матеріалами;
- здатність виявляти актуальні проблеми етнічного розвитку України;
- здатність виокремлювати спільне і відмінне в процесах етногенезу та державотворення;
- здатність аналізувати й обґрунтовувати етноісторичні процеси в Україні.

Результати навчання:

- уміння виявляти спільні й відмінні риси в теоретико-методичних підходах українських і зарубіжних істориків, етнологів та археологів;
- здатність розрізняти історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України;

- здатність займати активну життєву позицію у відстоюванні своєї точки зору та історичної об’єктивності з проблем минулого та сьогодення;
- уміння сприймати сутність і особливості історичного розвитку світової цивілізації та місця в ньому вітчизняного минулого;
- уміння виявляти та розв’язувати дослідницькі проблеми, здійснювати дослідження проектів на належному рівні;
- здатність використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю;
- уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	14
семінарські заняття / практичні / лабораторні	16
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
6-й семестр	032“Історія та археологія”	III курс	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Становлення української етнології як самостійної галузі знань	Самостійна робота	Балушок В. Етногенез українців. – К., 2004. Баран В.Д. Давні слов’яни. – К., 1998. Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та	Тести, питання, 2 год.	5\5	Згідно розкладу, 1 тиждень

Тема 2. Методи і методологія дисципліни	Самостійна робота	сучасний стан. – К., 1994. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. (Історико-етнографічне дослідження). – К., 1988. Боряк О. Україна: етнокультурна мозаїка. – К., 2006.	Тести, питання, 4 год.	5\5	1 тиждень 2 тиждень
Тема 3. Історія української етнології	Лекція, Семінарське заняття	Бунятян К.П. Давнє населення України. Навчальний посібник. – К.,1999. Вівчарик М. Україна: від етносу до нації: Навчальний посібник. – К., 2004.	Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	2,3 тиждень
Тема 4. Давня етнічна історія України	Самостійна робота	Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – Харків, 2005. Етнічна історія давньої України. – К., 2000. Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат: етнологія та мистецтвознавство. – Львів, 2006. – Т.2.	Тести, питання, 4 год.	5\5	4 тиждень
Тема 5. Етногенез українців	Семінарське заняття, Самостійна робота	Етнографія України / за ред. С. Макарчика. – Львів, 1994.	Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	5 тиждень
Тема 6. Націогенез українців	Лекція Самостійна робота	Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993. Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України. – К., 1996.	Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	4 тиждень
Тема 7. Етнорелігієгенез. Етноконфесійні процеси в XV – на початку XXI ст.	Семінарське заняття, Самостійна робота	Пономарьов А. Українська етнографія: курс лекцій. – К., 1994. Українська етнологія: Навч. посіб. за ред. В.Борисенко. – К., 2007.	Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	7 тиждень
Тема 8. Етнічні процеси в XIX – XX ст.	Семінарське заняття	Українська минувшина: ілюстрований етнографічний довідник. – К., 1994. Українське народознавство / За заг. ред. С.Павлюка, Г.Горинь, Р.Кирчіва. – Львів: Видавничий центр “Фенікс”, 1994.	Тести, питання, 2 год	5\5	9 тиждень
Тема 9. Формування	Самостійна робота	Українство в світі: традиційність культури та спільнотні взаємини. – К., 2004.	Заповнення	5\5	5 тиждень

української етнічної території в XV – XIX ст.		Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. Українці: історико-етнографічна монографія. – Опішне, 1999.	карти, 4 год.		
Тема 10. Формування етнічної території України в XX ст.	Лекція Самостійна робота	Українці. Історико-етнографічна монографія у двох книгах. – Опішне, 1999. Шкода М. Традиції і свята українського народу. – Донецьк, 2007.	Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	6 тиждень
Тема 11. Етнонаціональна структура населення України	Лекція Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	8 тиждень
Тема 12. Етнографічне районування України	Лекція Самостійна робота		Тести, питання, заповнення карти, 2 год., 2 год.	5\5	10 тиждень
Тема 13. Антропологічні риси українців	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	10 тиждень
Тема 14. Діалекти української мови	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	10 тиждень
Тема 15. Календарна обрядовість	Семінарське заняття Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	11 тиждень
Тема 16. Громада, громадське життя і громадський побут	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	12 тиждень

Тема 17. Сільські поселення та двір	Семінарське заняття Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	13 тиждень
Тема 18. Заняття і побут населення України	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	14 тиждень
Тема 19. Господарські заняття українців	Семінарське заняття Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	14 тиждень
Тема 20. Етнопсихологія українців	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	15 тиждень
Тема 21. Сімейні звичаї та обряди	Самостійна робота		Тести, питання, 4 год.	5\5	15 тиждень
Тема 22. Весілля та весільна обрядовість українців	Семінарське заняття Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	15 тиждень
Тема 23. Українці в світі	Лекція Самостійна робота		Тести, питання, 2 год., 2 год.	5\5	11 тиждень

6. Система оцінювання курсу

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в	Оцінка за шкалою	Оцінка за залік
----------------	-----------------	----------	------------------	-----------------

		національній шкалі	ECTS	
90-100	Відмінно	5	A	Зараховано
81-89	Добре	4	B	
71-80			C	
61-70	Задовільно	3	D	
51-60			E	
25-50 (50-100)	Допускається до здачі іспиту (виставляється залік)			
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)	2	FX	Не зараховано
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX	
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F	
Розрахунок максимальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить до заліку:				
Поточний контроль	Контрольна робота	Колоквіум	Самостійна робота (наукове есе, реферат)	Всього
40 балів	20 балів	20 балів	20 балів	100 балів
Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від "1" до "5". Позначення "0" виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, або через відсутність на				

занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов'язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене з поважних причин заняття студент може "відпрацювати" у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило "відпрацювання" проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою окремо).

Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань: 4 теоретичних і 1 на знання термінології.

Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Завдання	Кількість балів
1 теоретичне	4 бали
2 теоретичне	4 бали
3 теоретичне	4 бали
4 теоретичне	4 бали
5 знання термінів	4 бали

Оцінювання рівня засвоєння цілого блоку питань, що виноситься на самостійне вивчення студентів відбувається у вигляді усного колоквиуму. Перелік питань додається.

Критерії оцінювання колоквиуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)

Критерії	Бали
-----------------	-------------

глибока, розгорнута відповідь зі знанням джерел та історіографії	16-20 балів
правильна стисла відповідь	12-15 балів
поверхова відповідь	8-11 балів
поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
неправильна відповідь або її відсутність	0 балів
<p>Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.</p> <p>Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати.</p> <p>Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.</p> <p>Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді та написання реферату та його усного захисту.</p> <p><u>Критерії оцінювання реферату (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)</u></p>	
Критерії	6 семестр
● глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	16-20 балів
● обґрунтоване розкриття проблеми	10-15 балів
● тема розкрита неповно	5-9 балів
● реферат суто компілятивного рівня/ розкритий лише окремий аспект	1-4 бали
● реферат не зарахований	0 балів

7. Політика курсу

Відвідування занять і виконання навчального навантаження студентами. Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.

Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт.

Студенти мають інформувати керівництво факультету та викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом.

Академічна доброчесність:

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставляння балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній

викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних **формах**:

- детальний усний аналіз поставлених питань;
- вибіркоче усне опитування «з місця»;
- дискусійне обговорення питань;
- індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань;
- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв;
- письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.

Критерії поточної оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями сучасної наукової етнологічної літератури, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає етнологічну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно.площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, аналізом (вміти розбивати історичну інформацію на компоненти, розуміючи їх взаємозв'язки та організаційну структуру).

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, у письмовій

роботі є незначні помилки. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями сучасної етнології, її науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних проблем; будує аргументацію на основі 2-3 доказів, може рецензувати відповіді ровесників. Вміє організувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Оцінка «три» ставиться, якщо у студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен (на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з концептуальними досягненнями етнології та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, а просто перераховує. Відносно знає термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. До кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати, рецензії відповідей ровесників поверхові. Вміє організувати пошук історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Оцінка «два» ставиться, якщо у студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; відповідь не змістовна і не доречна, у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями етнології та не вміє їх використовувати під час

відповіді на запитання. **Практично не** знає історичну термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Не вміє організовувати пошук джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (реферат/наукове есе)

1-4 бали	Кейс виконаний незадовільно, оскільки відтворити його зміст самостійно не може, відповідь недолуга, із значними помилками. Немає навичок командної роботи, не бере на себе відповідальність. Захист кейсу спрощений, із значними помилками. Не здійснював (ла) пошук інформації. Відсутня будь-яка аргументація. Відсутні самостійні висновки і синтетичні зв'язки. Не здатен використати наявний матеріал для роботи в школі. ІКТ використано недоречно. Не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.
5-9 балів	Кейс виконано задовільно. Студент може репродуктивно відтворити змісту кейсу, однак у його відповіді є помилки. Відсутні окремі складові кейсу. Може використати наявний у кейсі навчальний матеріал, але його зміст не достатній; відповідь не чітка і спрощена. Здатен (на) по середньо оцінювати етнічні явища, процеси і тенденції в світі, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Вміє організовувати пошук історичної інформації, але не може її критично проаналізувати. Не достатньо використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Визначає роль людського фактора в історії, однак без необхідної аргументації. Не використовує ІКТ і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у кейс-технології; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід. Демонструє на посередньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє певне усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.
10-15	Кейс виконаний добре. Помилки під час захисту незначні. Є самостійні висновки на основі сформованих

балів	<p>ціннісних орієнтирів і принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонуються певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволяє в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних і суспільних проблем; аргументація є, але не повна (75%). Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.</p> <p>Має певний рівень синтетичного мислення. Бере участь у роботі підготовки і захисту кейсу в межах етики професійних взаємин, застосовує оптимальну стратегію під час захисту, чітко дає відповіді на запитання одногрупників; може приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів. Використовує історико-краєзнавчий матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших. Демонструє на достатньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.</p>
16-20 балів	<p>Здатність презентувати власну творчу інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) етнічних явищ на основі захисту кейсу, ставити під сумнів усталені погляди, спростовувати стереотипи, при захисті використовує значний обсяг використаних джерел, висновки самостійні, тези у формі анотації здійснені на високому рівні.</p> <p>Підготовлений у кейсі матеріал здатен використати на практиці; відповідь чітка і завершена. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будує переконливу аргументацію, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції</p>

загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Може використати інноваційні технології. Має синтетичне мислення. Бере активну участь у кейсі на всіх етапах його підготовки і презентації в межах етики професійних взаємин, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі; приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

Демонструє на високому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, бачить шляхи подолання труднощів, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.

8. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Алексеева Т.И. Этногенез восточных славян по данным антропологии. – М., 1973.

Балушок В. Етногенез українців. – К., 2004.

Баран В.Д. Давні слов'яни. – К., 1998.

Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1994.

Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. (Історико-етнографічне дослідження). – К., 1988.

Боряк О. Україна: етнокультурна мозаїка. – К., 2006.

Брайчевський М.Ю. Походження українського народу // Матеріали до української етнології. – 1995. – Вип.4.

Бунятян К.П. Давнє населення України. Навчальний посібник. – К., 1999.

Вівчарик М. Україна: від етносу до нації: Навчальний посібник. – К., 2004.

Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – Харків, 2005.

Горинь Г. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX – 30-ті рр. XX ст.). – К.: Наукова думка, 1993. – 199 с.

Гошко Ю. Населення Українських Карпат XV – XVIII ст. Заснування. Міграції. Побут. – К.: Наукова думка, 1976. – 204 с.

Грабовецький В. Гуцульщина в XIII – XIX ст. – Львів, 1982. – 151 с.

- Греков Б.Д. Киевская Русь. – М., 1953.
- Грушевський М. Історія України-Руси. – Т.І. – К., 1991.
- Гудченко З. Музей народної архітектури України. – К., 1981.
- Гумилев Л. От Руси до России. – М., 1998.
- Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1987.
- Давня історія України. – К., 1995
- Даниленко В.Н. Неолит Украины. – К., 1969.
- Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – К., 1974.
- Данилюк А. Народна архітектура Бойківщини. – Львів, 2004.
- Данилюк А. Українська хата. – К., 1991.
- Данилюк А. Шляхами України. – Львів, 2001.
- Дашкевич Я. Національна свідомість українців на зламі XIV – XVII ст. // Сучасність. – 1992. – №3.
- Дашкевич Я. Основні етапи історії української нації. Міфологізація і деміфологізація // Родовід. – 1991. – Ч.2.
- Дністрянський М.С. Кордони України. – Львів, 1992.
- Етнічна історія давньої України. – К., 2000.
- Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат: етнологія та мистецтвознавство. – Львів, 2006. – Т.2.
- Етнографія України / за ред. С. Макарчика. – Львів, 1994.
- Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
- Залізняк Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1999.
- Залізняк Л.Л. Проблеми етногенезу українців з позицій сучасної європейської етнології // Магістеріум. – К., 2001. – Вип.6.
- Заставний Ф.Д. Українська діаспора. – Львів, 1991.
- Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
- Ісаєвич Я. Походження українців. Історіографічні схеми та політика // Матеріали до української етнології. – 1996. – Вип.1.
- Ісаєвич Я. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. – Л., 1996.
- Кабузан В. Украинцы в мире: динамика численности и расселения. 20-е гг. XVIII в. – 1989 г.: формирование этнических и политических границ украинского этноса. – М., 2006.

- Картунов О. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: навчальний посібник. – К., 2007.
- Кафарський В. Етнологія: Підручник. – К., 2006.
- Кононенко П. Українознавство: Конспект лекцій. – К., 2005.
- Лаврів П. Колонізація українських і суміжних степів. – К., 1994.
- Лепеха Т. Українознавство: Навч. посіб. – К., 2005.
- Макарчук С. Етнічна історія України: Навчальний посібник. – К., 2008.
- Назарович А. Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів. – Львів, 2002.
- Наулко В. Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998.
- Огульчанський Ю. Етнічна структура українського суспільства: уявні та дійсні проблеми. – К., 2006.
- Паньків М. Організація польових досліджень. Посібник. – Івано-Франківськ, 2005.
- Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України. – К., 1996.
- Пономарьов А. Українська етнографія: курс лекцій. – К., 1994.
- Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII – XIII вв. – М., 1982.
- Савчук Б. Українська етнологія. – Івано-Франківськ, 2004.
- Січинський В. Чужинці про Україну. – К., 1992.
- Толочко П. Від Русі до України. – К., 1997.
- Україна і світ: етнічні, науково-інтелектуальні та освітні виміри. – К., 2004.
- Україна крізь віки. – Т.1, 2, 4, 5, 6. – К., 1998; Т.9. – К., 1999; Т.15. – К., 2000.
- Україна на межі тисячоліть: етнос, нація, культура. – К., 2000. – кн.1-2.
- Українська етнологія: Навч. посіб. за ред. В.Борисенко. – К., 2007.
- Українська минувшина: ілюстрований етнографічний довідник. – К., 1994.
- Українська народність: нариси соціально-економічної і етнополітичної історії. – К., 1990.
- Українська родина. Родинний і громадський побут. – К., 2000.
- Українське народознавство / За заг. ред. С.Павлюка, Г.Горинь, Р.Кирчіва. – Львів: Видавничий центр “Фенікс”, 1994.
- Українство в світі: традиційність культури та спільнотні взаємини. – К., 2004.
- Українці: народні вірування, повір’я, демонологія. – К., 1991.
- Українці: історико-етнографічна монографія. – Опішне, 1999.

Украинцы. – М., 2000.

Українці. Історико-етнографічна монографія у двох книгах. – Опішне, 1999.

Шкода М. Традиції і свята українського народу. – Донецьк, 2007.

Юрій М.Т. Етногенез та менталітет українського народу. – К., 1997.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., 1997.

Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVII ст. – К., 2002.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Агафонова Т. Одяг болгар південно-західної України (XIX – перша половина XX ст.) // НТіЕ. – 1997. – №5-6.

Андреєва Т. Формування українського мітопоетичного світогляду // Визвольний шлях. – 2006. – Ч.12.

Ануфрієв О. Етносоціокультурна свідомість населення Придунав'я // НТіЕ. – 1998. – №4.

Арсенич П. Фольклорно-етнографічна діяльність Заклинських на Гуцульщині // НТіЕ. – 1993. – №4.

Балушок В. Етнічне і національне: динаміка взаємодії // Соціологія: теорія, методика, маркетинг. – 1999. – №1.

Балушок В. Етнічна ситуація на слов'янських землях України в епоху Київської Русі // НТіЕ. – 2004. – №4.

Баран В. Деякі спірні питання етнокультурних процесів на території України у другій чверті I тис. н. е. // Визвольний шлях. – 2004. – Ч.6.

Баран В. До питання про етнічні та державотворчі процеси в Київській Русі // Визвольний шлях. – 2002. – Ч.6

Баран В. Процеси культурно-етнічного розвитку на території України в I тис. // Визвольний шлях. – 2000. – Ч.8.

Бача Ю. Проблеми вивчення культури українців Пряшівщини // НТіЕ. – 1992. – №4.

Бетехтіна Т. Бондарний посуд жителів українських Карпат (кінець XIX – початок XX ст.) // НТіЕ. – 1991. – №4.

Бежкович О. С. Український народний настінний розпис // НТіЕ. – 1957. – №4.

Бирнбаум Х. Славянская прародина: нове гипотезы (с заметками по поводу происхождения индоевропейцев) // Вопросы языкознания. – 1988. - №5. – С.35-49.

Біда М. Господарський розвиток українців у США // Український історик. – 1977. – №1-3.

Болтарович З. Традиції сімейного виховання // НТіЕ. – 1993. – №2.

Борисенко В. Агатангел Кримський як фольклорист і етнограф // НТіЕ. – 1991. – №3.

Бушуй Т. Українці в Узбекистані // НТіЕ. – 1992. – №5-6.

Васильченко В. Українська шлюбно-обрядова дійсність у дзеркалі фразеології // Визвольний шлях. – 2007. – Ч.10.

- Воропай О. Українська оповідна народна творчість // *Визвольний шлях*. – 1976. – Ч.7, 8, 9, 10, 11. Восточного Прикарпаття первой половины XIII века // *История СССР*. – 1978. – №2.
- Войтович Л. Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів у XII – XVI ст. – Л., 1996.
- Гвоздевич С. Бондарство на Бойківщині кінця XIX – початку XX ст. // *НТіЕ*. – 1991. – №3 .
- Генсьорський А. Про походження закарпатських русинів // *Український історичний журнал*. – 1968. – №10.
- Головатюк В. Українська обрядова пісенність Підляштя в етнографічному контексті (Зимовий цикл) // *НТіЕ*. – 2001. – №1.
- Гон М. Зробити крок назустріч іншим. Міжетнічний компроміс: об'єктивний та суб'єктивний виміри // *Політика і час*. – 2006. – 1. – С.51-59.
- Горленко В. З українсько-російських взаємозв'язків у галузі етнографічної науки середини XIX ст. // *НТіЕ*. – 1958. – №3.
- Горленко В. Перша етнографічна програма на Україні // *НТіЕ*. – 1957. – №4.
- Гордійчук Ш. Методика записування народної музики // *НТіЕ*. – 1958. – №4.
- Гошко Ю. До історії сільської общини на Поліссі // *НТіЕ*. – 1966. – №3.
- Грицик М. Фольклорно-етнографічні видання Галичини 60 – 70-х рр. XIX ст. і їх значення у розвитку загальноукраїнської національної культури // *НТіЕ*. – 1998. – №2-3.
- Грушевський М. Розвиток українських досліджень у XIX ст. і вияви в них основних питань українознавства // *Український історик*. – 1990. – №1-4.
- Гуслистий К. Історико-етнічний розвиток українського народу в другій половині XVII – першій половині XIX ст. // *НТіЕ*. – 1961. – №3.
- Гуслистий К. Утворення української народності // *НТіЕ*. – 1960. – №1.
- Гуслистий К., Горленко В. Початки етнографічного вивчення українського народу // *НТіЕ*. – 1960. – №3.
- Данилюк А. Традиційна поліська садиба і типи її забудови // *НТіЕ*. – 1991. – №2.
- Дашкевич Я. Східня Галичина: етнічні відносини, національні міти і менталітети // *Визвольний шлях*. – 1996. – Ч. 7.
- Дражньовський О. Етнічна генетика й кров'яна антропологія українського народу // *Визвольний шлях*. – 1974. – Ч.7, 8.
- Этногенез народов Балкан и Северного Причерноморья. – М., 1984.
- Жолтовський Я. Орнаментация народних металевих виробів Гуцульщини // *НТіЕ*. – 1958. – №2.

- Зайченко В. Народне вбрання Чернігівщини кінця XVIII – середини XX ст. // НТіЕ. – 1993. – № 3.
- Заремба С. Історико-краєзнавча діяльність Етнографічної комісії ВУАН // НТіЕ. – 1985. – №1. – С.46-48.
- Зіневич Г. Антропологічні особливості давнього населення України // НТіЕ. – 1964. – №3.
- Іваненко В. Етнорелігійні традиції українського народу // Вісник Дніпропетровського університету. – 2005. – 5. – С.3-13.
- Камінський А. З історії етнопсихології українства (Комплекс провінційності та його відгомони) // НТіЕ. – 1998. – №1.
- Карий П. Про психологічні властивості російського народу // Визвольний шлях. – 1953. – Ч.8.
- Качуровський І. Українська етнопсихологія і національна релігійно-філософська поезія // НТіЕ. – 1999. – №1.
- Кафарський В. Українська політична чи етнополітична нація? // Політичний менеджмент. – 2006. – 4. – С.44-54.
- Кирчів Р. Донаукові зацікавлення українським фольклором та етнографією // НТіЕ. – 2005. – №3. – С.52-65.
- Кобальчинська Р. Мистецьке оздоблення різдвяних свят на Бойківщині // НТіЕ. – 1999. – №1.
- Ковалів П. До питання про виникнення східнослов'янських націй // Визвольний шлях. – 1969. – Ч.5.
- Ковалів П. До питання терміну “Русь” // Визвольний шлях. – 1970. – Ч.5.
- Козак Д. Взаємодія слов'ян і германців на території України в першій половині I тис. н.е. // Археологія. – 1993. – №2.
- Козак Д. Етнічні процеси в Україні наприкінці I тис. до н.е. – у I тис. н.е. – К., 2000.
- Костомаров Н. Две русские народности. – К – Х., 1991.
- Крамарчук Т. Східна українська діаспора: динаміка чисельності та регіони розселення // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – К., 2002. – Вип. 11. – С.224-234.
- Куртяк В. Вплив етнічного фактора на формування програм і діяльність політичних партій в Україні в 1917 – 1920 рр. // Визвольний шлях. – 1999. – Ч.9.
- Кушнарєнко Д. Т. Г. Шевченко – збирач фольклору // Народна творчість і етнографія. – 1961. – №2.
- Мазурок О. Юрій Жаткович як історик та етнограф Угорської Русі // Український історик. – 1993. – №1-4.
- Мацієвський Ю. Етнічні конфлікти: типологія, причини й форми вираження // Наукові записки. – К., 2000. – С.61-71.
- Мірчук І. Основні риси етнопсихології українців // Народна творчість і етнографія. – 2001. – №1-2.
- Мишанич О. Міжетнічні та міжконфесійні відносини в Карпатах // НТіЕ. – 1997. – №1.

- Мойсієнко В. Про дохристиянські божества і символічно-магічні кліше в полісь-ких замовляннях // НТіЕ. – 1992. – №2.
- Науменко Г. Українці Канади: з історії формування громадського побуту // НТіЕ. – 1991. – № 4.
- Одарченко П. Національне відродження України і розвиток фольклористики та етнографії в ХІХ та на початку ХХ ст. // НТіЕ. – 1998. – № 4.
- Одарченко П. Історія української етнографії. – С.82-101..
- Олійник М. Фольклорно-етнографічна діяльність Д.І.Яворницького // НТіЕ. – 1965. – №4.
- Ортинський І. Значення української церкви для збереження і розвитку етнонаціонального буття народу // НТіЕ. – 1999. – №4.
- Парахіна М. Діяльність народознавчих осередків в Україні у 20 – 30-х рр. ХХ ст. // Історичний журнал. – 2005. - №4. – С.65-71.
- Петров В. Методологічно-світоглядні напрями в українській етнографії та фольклористиці ХІХ – ХХ ст. // НТіЕ. – 2000. – №4.
- Петров В. Походження українського народу. – К., 1992
- Півненко А. Український художньо-архітектурний відділ харківського літературно-художнього гуртка // НТіЕ. – 1991. – №1.
- Пилипчук Р. Український аматорський театр на Буковині (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) // НТіЕ. – 1964. – №1.
- Походжук Д. Гуцульська ввічливість // Визвольний шлях. – 2001. – Ч.8.
- Прибега Л. Хліборобські будівлі українського села ХІХ – початку ХХ ст. // НТіЕ. – 1993. – № 4.
- П'ятаченко С. Проблеми етнопсихології українського народу в спадщині П. Куліша (1819 – 1897) // НТіЕ. – 1997. – №5-6.
- Радевич-Винницький Я. Етнос і субетноси: діалектика взаємин // Визвольний шлях. – 2006. – Ч.11.
- Різниченко О. Слобожанська ментальність і націоналізм // Визвольний шлях. – 1992. – Ч.11
- Рикман Э. Етнос, культура и язык: (Тема романизации населения Карпато-Дунайского региона в трактовке современных ученых) // Расы и народы. – 1980. – Вып.10. – С.12-25.
- Рикман Э. Етнос, культура и язык (тема романизации населения Карпато-Дунайского региона в трудах современных ученых) // Расы и народы. – 1980. – Вып.10. – С.16-22.

- Романовський В. Сільське і міське населення Лівобережної України в 60-х рр. XVII ст. // НТіЕ. – 1958. – №3.
- Рубан О. Етнографічна комісія Академії наук України (1921 – 1933 рр.) // НТіЕ. – 1999. - №4. – С.126-131.
- Рудницький Я. До історії української меншости в Канаді 1967-1987 // Український історик. – 1987. – №1-4.
- Савченко В. Причинки до з'ясування ролі кельтського субстрату в етногенезі українців // Визвольний шлях. – 1997. – Ч.1.
- Семко В. Російськомовні українці: етнополітичний аспект // Історичний журнал. – 2007. – 7. – С.42-47.
- Семенюк С. Про національні меншини і народності // Визвольний шлях. – 2007. – Ч.6.
- Слющинський Б. Етнонаціональні особливості українського Приазов'я: історичний аспект // Соціологія: теорія, методика, маркетинг. – 2008. – 4. – С.166-175.
- Сополига М. До питань етнічної історії та національного визначення українців Словаччини // НТіЕ. – 2005. - №3.
- Сергійчук В. Слобожанщина в етнодержавотворчих змаганнях українців XVII – XX ст. // НТіЕ. – 1998. – №4.
- Скрипник Г. Етнонаціональне відродження України і розгортання наукової діяльності народознавчих установ УАН (20-ті рр. XX ст.) // НТіЕ. – 1998. – №5-6.
- Скрипник Г. Сучасна Україна: нація і проблеми державотворення // НТіЕ. – 1999. – №4.
- Сокіл Г. Побажальні та величні молитви обхідних календарно-обрядових пісень українців // Визвольний шлях. – 2003. – Ч.8.
- Стрижак О. Нова наукова концепція про окремі шляхи походження українського і російського народів та їхніх мов // НТіЕ. – 1961. – №5-6.
- Стрижак О. Сучасні наукові теорії про батьківщину слов'ян // НТіЕ. – 2000. – №4.
- Тищенко К. Мовні дарунки давніх сусідів: від скіфів до хозарів. – К., 2004.
- Ткаченко Т. Українці в Америці // Чумацький шлях. – 2007. – 4. – С.2-7.
- Токаржевський-Карашевич І. До джерел наших державних традицій // Визвольний шлях. – 1955. – Ч.4.
- Франко О. Діяльність Федора Вовка в Науковому товаристві ім. Т.Г. Шевченка (До 150-річчя від дня народження) // НТіЕ. – 1997. – №5-6.
- Франко О. Фольклористична діяльність Федора Вовка // НТіЕ. – 1999. – №4.
- Царук О. Українська мова в слов'янській родині: етнічні свідчення // Визвольний шлях. – 2002. – Ч.4.
- Чекаленко Л. Міграційна політика та етнополітика Української держави // Чекаленко Л. Зовнішня політика України: Підручник. – К., 2006. – С.614-691.

- Чернова К. Українська діаспора в Республіці Казахстан: статус, етнічність, еміграційні установки // Вісник КНУ: Соціологія, психологія, педагогіка. – 2007. – 27-28. – С.12-15.
- Чмелик Р. Християнські засади української сім'ї (друга половина XIX – початок XX ст.) // НТіЕ. – 1995. – №1.
- Чорній С. Культ сонця в українських народних віруваннях // Визвольний шлях. – 1980. – Ч.9.
- Чубинський П. Праці етнографо-статистичної експедиції в Південно-Західний край. 1877 р. // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2003. - №30-32. – С.2-57.
- Шевчук О. Музично-побутове життя міської молоді Галичини XIX – поч. XX ст. // НТіЕ. – 2002. – №3.
- Шнирельман В. Националистический миф: основные характеристики (на примере этногенетических версий восточнославянских народов) // Славяноведение. – 1995. – №3.
- Шуба О. Церква і проблеми збереження та розвитку традицій української культури // НТіЕ. – 2001. – №1-2.
- Шушарин В. Свидетельства письменных памятников Королевства Венгрии об этническом составе населения // Ранний этап этнической истории венгров. Проблемы этнического самосознания. – М., 1997.
- Щербак І. Обрядові форми статевої ідентифікації дітей в традиційній культурі українців // НТіЕ. – 2001. – № 1.
- Щербаківський В. Матеріали до висвітлення південного походження слова “Русь” як нашого народного імени // Визвольний шлях. – 1953. – Ч.5.
- Щербата Г. Розвиток освіти в північній Лемківщині XVIII – XX ст. // Визвольний шлях. – 2000. – Ч.2 .
- Юзвенко В. Польський фольклорист Оскар Кольберг – збирач і дослідник української народної поетичної творчості // НТіЕ. – 1961. – №2 .
- Яковлів А. Тисячолітні етноісторичні традиції української державності // НТіЕ. – 1997. №2-3.
- Янів В. Релігійність українця з етнопсихологічного погляду // НТіЕ. – 1999. – №5-6.
- Янів В. Українська вдача і наш виховний ідеал // Визвольний шлях. – 1969. – Ч.7, 8, 9.
- Янів В. Українська етнопсихологія і наш національний виховний ідеал // НТіЕ. – 1998. – №5-6.

Викладач

П. Л. Костючок